

2016

Et felles ansvar for å redde liv

Hendelsesrapport fra Røde Kors

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1

- 4** Oppsummering av året som var

Kapittel 2

- 7** Søk og redning i norsk natur
12 Leteaksjon på Trolltunga
15 Kaller alle gode krefter
17 Bruk sunt fjellvett

Kapittel 3

- 20** Andre utvalgte hendelser
22 Villere vær utfordrer den lokale beredskapen
23 Førstehjelpskunnskap
25 Økt fokus på personlig beredskap

Kapittel 4

- 27** Anbefalinger for framtidens beredskap
28 Frampek for 2017

Et felles ansvar for å redde liv

Mer ekstremvær gir mer nedbør og flom og flere skred. Migrasjonsutfordringene som vi så i 2015 krever rask respons for å sikre ivaretagelse av grunnleggende menneskelige behov. En drastisk økning i turisme har satt den lokale beredskap på prøve.

Beredskapsåret 2016 har både vært typisk og annerledes. Antallet asylsøkere som kommer til Norge er sterkt redusert. Derimot har 2016 krevd svært mye av Røde Kors sine lete- og redningsmannskaper i hjelpekorpsset, med rekordmange aksjoner på populære turiststeder i Norge. Aldri har de frivillige redningsorganisasjonene registrert flere redningsoppdrag enn i 2016. Røde Kors registrerte hele 1 641 søk og redningsoppdrag i 2016, mot rett under 1000 oppdrag året før.

En del av redningsaksjonene dreier seg om internasjonale turister som er dårlig forberedt på norske forhold, og som utsetter både seg selv og hjelpemannskapene for risiko. Det er et stort behov for en styrket beredskap ved populære turistmål og bedre informasjonsformidling. Det er viktig at alle relevante aktører fra kommunene, staten, reiselivsnæringen og de frivillige redningsorganisasjonene kommer sammen og tar felles ansvar for å gjøre ferdsel i norsk natur til en hyggelig og trygg opplevelse.

Det ligger etter vår mening et stort potensial i et godt og tett samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor innenfor beredskap. Det er allerede etablert mye godt samarbeid mellom frivilligheten og kommunene, men jeg er sikker på at samarbeidet kan utvikles ytterligere – til beste for innbyggerne i norske kommuner og for utviklingen av samfunnet vårt.

Samtidig er det viktig å være klar over hvordan den enkelte kan forberede seg på uønskede hendelser, gjennom kunnskap om for eksempel førstehjelp. Beredskap er ikke bare et ansvar som ligger hos myndighetene, eller hos de frivillige rednings-

organisasjonene. Om alle er litt mer forberedt vil vi redde flere liv.

Sannsynligheten er stor for at helt vanlige mennesker må bidra med livreddende førstehjelp og akutt bistand før nødetater kommer frem til et ulykkes- eller krisested. Vi så det under terrorangrepet 22. juli 2011. Vi ser det når ulykker rammer i hverdagen, når det skjer noe på fjellturen eller når ekstremværet treffer oss med full styrke.

Det er vanskelig å forutse hvilke hendelser som vil prege året som kommer, men de foregående årene viser seg ofte å gi en viss retning. Vår mest sentrale erfaring er uansett at godt lokalt samarbeid, flere øvelser og rutiner bidrar til å redde liv og lindrelidelse. Derfor er beredskap så viktig – det handler om å være forberedt. Vi må være rustet til å håndtere ulike kriser på kort tid. Det handler om vår sikkerhet. Felles beredskap er et felles ansvar.

Jeg ønsker å takke alle de frivillige som har stått på gjennom året 2016. Nå går vi inn i et nytt år med nye utfordringer og nye muligheter på beredskapsfeltet.

Bernt G. Apeland
Generalsekretær

Oppsummering av året som var

I 2016 opplevde Røde Kors en kraftig økning i antall søk og redningsoppdrag. I alt registrerte Røde Kors 1641 redningsoppdrag i løpet av året.

Det er en økning i oppdrag for å hente turister som vil oppleve norsk natur, men som dessverre ofte er dårlig forberedt på den norske fjellheimen. Norge har en natur som gjør mye av redningsarbeidet svært utfordrende, med lang kystlinje, mange fjorder, høye fjell og mye ubebodd utmark.

Sommeren 2016 var det særlig krevende, og spesielt på Vestlandet. Vær og omgivelser fører ofte til at oppdragene ikke tillater helikopter. Da blir redningsmannskapene nødt til å bære skadde eller utmattede personer ned i krevende terreng. Spesielt på Trolltunga i Hordaland har det vært en sterk økning i antall redningsoppdrag for hjelpekorpsset. Lokale Røde Kors-mannskaper rykket ut på 42 redningsoppdrag på Trolltunga i 2016 og 23 ganger i 2015, mot bare fire ganger i 2014. Også Romsdalseggen, Besseggen og flere destinasjoner i Nordland opplever en økning i slike redningsoppdrag. Ifølge reiselivsnæringen vil antall besøkende til populære turistmål mangedobles i årene framover.

Røde Kors mener det er viktig at kommunene, reiselivsaktører, redningstjenesten og de frivillige redningsorganisasjonene går sammen om å møte utfordringene den økte turismen vil gi på kort og lang sikt. Det er helt nødvendig å trappe opp arbeidet med forebygging for å redusere antall hendelser. Det er behov for en prinsipiell diskusjon om hvem som har hovedansvaret for det forebyggende arbeidet knyttet til turisme, slik at alle sikres gode og trygge opplevelser i norsk natur. Der må alle relevante aktører bidra.

I 2016 relanserte Røde Kors og Den Norske Turistforeningen (DNT) fjellvettreglene, som sist ble revidert i 1967. De moderniserte fjellvettreglene er et viktig verktøy som skaper sikkerhet for allmennheten ved ferdsel i fjell og utmark.

Varmere og villere vær

Globalt ble 2016 et år med nye varmerekorder. Også Norge ble preget av nye nedbørsrekorder, uvanlige tropenetter i nord, og en årsmiddeltemperatur som lå 1,5 grad over normalen, ifølge Meteorologisk institutt. Sommeren ble rekordvåt på Vestlandet og der er det aldri før målt så mye nedbør i juli og august som i fjor. Varmerekordene er hyppigere, mens kulderekordene kommer sjeldnere.

Norge ble rammet av to ekstremvær i 2016, Tor i januar og Urd i romjulen. Røde Kors-frivillige stod klare i beredskap for å kunne rykke ut dersom det ble behov. Heldigvis ble skadeomfanget mindre enn det man først hadde fryktet. Derimot var titusenvis av husstander uten strøm og radiosignal i flere timer under Urd, og ifølge Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) var om lag 40 basestasjoner for nødnett for politi, brannvesen og helsetjenester ute av drift under uværet.

Vi vet at vi har mer ekstremvær i vente i årene som kommer. Ekstremvær øker sannsynligheten for flere strømprudd, ras, mer flom og oversvømmelse, som igjen kan føre til store skader på infrastruktur og fare for liv og helse. Dette setter den lokale og nasjonale beredskapen på prøve.

Behov for styrket førstehjelpskunnskap

Norge er et langstrakt land med spredt befolkning. Selv om vi i Norge har effektive og godt organiserte nødetater, er sannsynligheten stor for at helt vanlige mennesker må bidra med livreddende førstehjelp og akutt bistand før nødetatene kommer frem til for eksempel et ulykkessted.

Det er derfor viktig at den enkelte har grunnleggende ferdigheter i å redde liv, samt aktivt bidrar til god beredskap i eget lokalsamfunn.

I en undersøkelse utført av TNS Gallup på oppdrag fra Røde Kors våren 2016, oppgir 57 prosent at de ikke har vært på førstehjelpskurs de siste to årene. Det er en utfordring, ettersom førstehjelpskunnskap jevnlig må oppdateres og øves på, slik at man er trygg på at man kan handle raskt i en kritisk situasjon. Vi har et felles ansvar for å sikre at flere har tilstrekkelig kunnskap til å gi førstehjelp når uhellet rammer.

Jo flere som tar et individuelt ansvar og forbereder seg på uforutsette hendelser, desto bedre vil vi som samfunn være rustet når uønskede hendelser inntreffer.

Behov for helhetlig beredskapstenkning

Når en uønsket hendelse oppstår krever det at kommunen raskt får tilgang til nødvendige ressurser i form av mennesker, kompetanse og utstyr og at de samhandler med andre aktører på beredskapsfeltet, blant annet Røde Kors. En god samhandling forutsetter at de ulike aktørene på beredskapsfeltet kjenner hverandre godt. Suksesskriteriene for en effektiv lokal respons er at ressursene finner hverandre, fordi man har inngått en samarbeidsavtale og øvd sammen i forkant. Ved utgangen av 2016 hadde Røde Kors inngått samarbeidsavtaler om beredskap med 158 kommuner.

Det er viktig å tenke beredskap i et helhetlig perspektiv. Beredskap handler ikke bare om å reagere der og da når en uønsket hendelse oppstår. Det handler om innsats både før, under og etter en krisesituasjon.

Beredskapsorganisasjonen Røde Kors i tall

150 000 medlemmer

50 000 frivillige

380 lokalforeninger i 19 distrikter

Pr. 01.01.17 har Røde Kors inngått samarbeidsavtaler med 158 kommuner

Røde Kors Hjelpekorps har totalt 5 861 aktive frivillige i 301 lokale hjelpekorps.

I tillegg har vi 5 500 beredskapsvakter med en minimumskompetanse som kvalifiserer for innsats i lokalmiljøet

Grunnopplæringen for frivillige i hjelpekorps er på 60 timer.

Både hjelpekorpsene og beredskapsvaktene kan mobiliseres til innsats når uønskede hendelser, kriser eller katastrofer inntreffer.

Bilde fra NM for hjelpekorps. Det årlige arrangementet sørger for at Røde Kors kan sikre kvaliteten på tjenestene vi tilbyr samfunnet.

Foto: Marius N. Kristoffersen.

Søk og redning i norsk natur

Kraftig økning i antall aksjoner. Rekordmange turister fra Norge og utlandet søker opplevelser i norsk natur. Dessverre er ikke alle godt nok forberedt på turen. Det utfordrer kapasiteten til lokale frivillige redningsmannskaper, som etterlyser tiltak.

Rekordbesøk til norske turistmål

Den spektakulære norske naturen tiltrekker seg stadig flere ivrige turister fra inn- og utland. Særlig er det stadig flere som reiser langveisfra for å oppleve de enestående turistmålene de har sett på bilder og film. Friluftsliv øker i popularitet, Vestlandet har sett en rekordvekst i antall turister, turisthyttene til DNT fylles opp, sosiale medier bader i flotte naturbilder og nye grupper har begynt å bruke naturen.

Det er også en økende tendens til at turister i større grad enn tidligere søker etter mer ekstreme opplevelser. Både i form av ekstremsport, toppturer eller spektakulære stunts, i jakten på de gode bildene og mer eller mindre ekstreme naturopplevelsene. Sistnevnte inkluderer alt fra dem som sykler på line på Svolværsgaite, mannen som holdes fast av vennene på kanten av Trolltunga i lastestropper, eller terrengsyklisten som setter utfor Besseggen.

Men så er det en vei opp, og det er en vei ned. Og med den norske naturen kommer det norske omskiftelige været, kveldsmørket og nattekulda. Turkulturen, Fjellvettreglene, solide støvler og ull innerst er ikke noe alle kjenner til.

Søk og redningsoppdrag utføres ofte under krevende forhold.
Foto: Marius N. Kristoffersen.

Det har Røde Kors Hjelpekorpsset fått merke bedre enn noen gang i 2016, særlig i enkelte deler av landet. På både Besseggen, Romsdalseggen og flere andre turistmål har presset vært stort på de lokale hjelpekorpsene. Også Norsk Folkehjelp har merket det økte presset fra turismen på Prekestolen.

De frivillige redningsorganisasjonene opplever stor slitasje på frivillige steder i landet, dels på grunn av reelle behov for redning, men også fordi en stor del av aksjonene kunne vært unngått. Internasjonale turister har gjerne kort tid til å oppleve naturen, og vil derfor gjøre det de kan for å gjennomføre turer uavhengig av værforhold.

Antall besøkende på Trolltunga

Alarm Trolltunga

Det er på Trolltunga at presset har vært aller størst. Populære nettstedet som Tripadvisor omtaler Trolltunga som et av verdens mest spektakulære turmål og besøkstallet har eksplodert. I 2013 hadde Trolltunga 20 000 besøkende. Ved utgangen av 2016 var tallet over 100 000 besøkende. Turistnæringen anslår en økning til mellom 300 000 og 400 000 besøkende om fem-seks år.

Hele 23 ganger var lokale Røde Kors- frivillige involvert i redningsoppdrag på Trolltunga i 2015, mot fire ganger året før. Og trenden fortsetter: I 2016 har hjelpekorpsset vært 42 ganger på Trolltunga og deltatt i over 70 oppdrag i området som helhet.

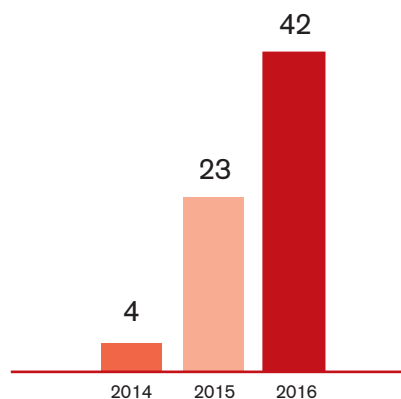
Hjelpekorpsene i Odda, Tyssedal, Røldal og Kinsarvik ble kåret til Årets redningshelter 2016. Her feirer hjelpekorpsene den svært så fortjente prisen med prisutdelerne Kari Traa og president Sven Mollekleiv. – Denne prisen er på vegne av alle dem som har kommet ned i live takket være dere, sa president Sven Mollekleiv til vinnerne. **Foto:** Sara Kornberg Corneliussen, Røde Kors.

Det er hjelpekorpsene i Odda, Tyssedal, Røldal og Kinsarvik – de to siste 50 km unna – som er direkte tilknyttet Trolltunga-området. Totalt står det 70 mannskaper på alarmlista, men i praksis dreier det seg om rundt 30 aktive mannskaper til sammen. NRK Brennpunkt sendte i november 2016 dokumentaren «Alarm Trolltunga» om redningsmannskapene som må rykke ut, natt og dag, når alarmen går, for å redde ned turister fra fjellet. De fire hjelpekorpsene ble i desember 2016 belønnet for sin innsats ved å bli kåret til Årets Redningshelter.

Et landsomfattende behov

Det er mange utfordringer som møter lokale hjelpekorps i områder med store turistattraksjoner. Det dreier seg ofte om små hjelpekorps med få aktive, og belastningen på den enkelte blir stor. Ofte må de reise langt, og aksjonene er ofte langvarige. Det tar lang tid å få inn forsterkninger. Medietrykket på de lokale hjelpekorpsene har også blitt betydelig.

Antall redningsoppdrag på Trolltunga

Den økte tilstrømningen av turister som ønsker å oppleve den norske naturen representerer en utfordring som de frivillige redningsorganisasjonene ikke kan møte alene. Røde Kors mener at alle relevante aktører har et ansvar for å sikre at ferdsel i norsk natur skjer på en trygg og forsvarlig måte

Den økende turismen kan også på sikt gi en økning i mer krevende oppdrag, både i elv og i bratt terreng, noe som kan innebære sikkerhetsrisiko for både turister og redningstjeneste og liv kan i verste fall gå tapt.

De frivillige i Røde Kors Hjelpekorps er trent for vanskelige oppdrag. Det er viktig for Røde Kors at folk har en lav terskel for å be om hjelp. Derimot har man også et personlig ansvar for å være godt forberedt når man legger ut på tur. Fjellvettreglene gjelder for alle, alltid.

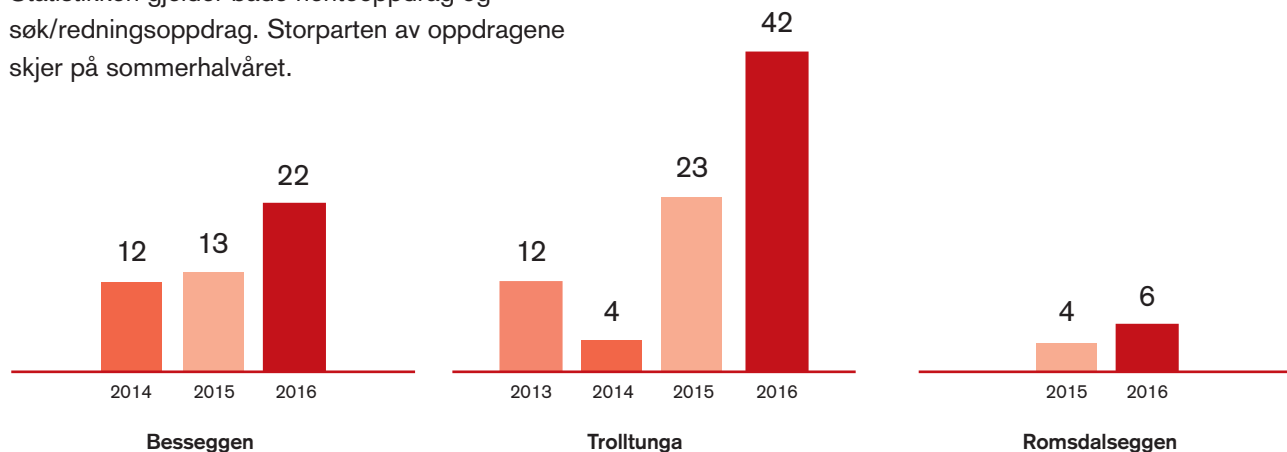
– I noen tilfeller overvurderer folk egne evner, og noen er rett og slett ikke godt nok forberedt for en topptur. Noen er ikke godt nok trent, og noen er ikke forberedt på skiftende vær- og føreforhold, sier landsrådsleder for Røde Kors Hjelpekorps Ole Gladsø. Hans sterke oppfordring til folk er å velge tur etter evne og at man må være godt forberedt dersom man velger en utfordrende tur.

Hjelpekorpsset rykker ut på kort varsel med personell, førstehjelpsmateriell og redningsutstyr. Rundt 6 000 frivillige i hjelpekorpsset har gjennomgått trening og kurs i søk og redning, og er i daglig beredskap. Foto: Røde Kors.

Antall aksjoner ved utvalgte turistmål 2016

Statistikken gjelder både henteoppdrag og søk/redningsoppdrag. Størparten av oppdragene skjer på sommerhalvåret.

Fakta

Hjelpekorpsset jobber med søk og redning, ambulanseoppdrag og assistanse når folk trenger hjelp.

Vi ser en **økt aktivitet** siste året:
1 641 aksjoner for Røde Kors i 2016,
mot 984 i 2015.

Av de 1 641 oppdragene i 2016 var det:

- 269 henteoppdrag (land, assistanse person)
- 459 søk (land, savnet person)
- 800 ambulanse (land, ambulanseoppdrag med redningsteknisk tilsnitt)
- 25 skred/ras
- 66 sjø/vannrelatert redning

Røde Kors Hjelpekorps har særlig sett en økning i antall oppdrag i sommermånedene juni, juli og august:

- Sommeren 2016: 387 aksjoner
- Sommeren 2015: 213 aksjoner
- Sommeren 2014: 194 aksjoner

I tillegg er det mye aktivitet i påsken:

2016

1 150 frivillige gjennomførte totalt 33 leteaksjoner, 189 henteoppdrag og behandlet 666 skader denne påsken. De rykket også ut til et skred og to hyttebranner. Til sammen la de ned 2 477 timer frivillig aktivitet gjennom påsken.

2015

Over 1 100 Røde Kors-frivillige var på til sammen 223 oppdrag og behandlet rundt 700 skader. Alle oppdragene utenom 25 leteaksjoner og fem skred, var henteoppdrag. De frivillige la ned 2 182 timer gjennom påsken.

2014

Rundt 700 Røde Kors-frivillige deltok på 184 oppdrag i til sammen 2 000 timer og behandlet nesten 400 skader.

MERK: Siden Røde Kors i 2016 gikk over til et nytt aksjonsrapporteringssystem hvor det er enklere å rapportere, er ikke alle tallene direkte sammenlignbare. Fra og med 2016 henter vi aksjonstall direkte fra Hovedredningssentralen (HRS). Merk at dette ikke gjelder påsketallene som føres manuelt.

Møt de frivillige hjelpekorpsene

I november 2016 sendte NRK Brennpunkt en spesialreportasje om redningsaksjonene på Trolltunga. Programmet «Alarm Trolltunga» synliggjør det store presset som har vært på redningsmannskapene i år.

Per Magne Eikeland er en av de i Røde Kors som bruker fritiden sin på å redde liv. Han sier til NRK at 2016 overgår alt han har vært med på tidligere i hjelpekorpsset.

– Det har vært et veldig travelt år. Du er litt på hugget hele tiden. Vet aldri når du må rykke ut neste gang. Det går i bølger, og det kan komme både to og tre oppdrag på samme dag.

Et typisk oppdrag for Per Magne Eikeland starter rundt klokken 22.

Han skal akkurat gå og legge seg, men så må han hive seg ut av sengen og komme seg av gårde når alarmen går. Så er han gjerne ute på oppdrag til klokken tre om natten, før han må reise hjem for et par timers søvn, før han skal på jobb klokken åtte.

– Det er jo sånn det er, og vi må gjøre det beste ut av det. Vi har jo verdens beste hobby, i det å få hjelpe andre og redde liv. Det veier opp, sier han.

Per Magne Eikeland er en av de i Røde Kors som bruker fritiden sin på å redde liv. 2016 har vært særdeles krevende. **Foto:** Privat.

Leteaksjon på Trolltunga

Tekst: Arild Blomkvist.

Bursdagsfeiringen på Trolltunga ble ikke helt som de fem turistene hadde tenkt.

– Det ble plutselig mørkt, vi trodde vi skulle klare å gjennomføre turen. Men så kom skyene og det ble veldig mørkt.

Maulik Kothari (27) har på seg en tynn joggebukse og joggesko. Han er kald og litt medtatt men i godt humør. Jord og leire ligger klistret på sko og nederste delen av bena.

– Vi hadde ikke lys og mistet løypemerkingen. Til slutt måtte vi ringe nødetatene.

Han er på ferie i Norge fra Mumbai i India sammen med vennene sine, og har akkurat blitt hentet ned fra de frivillige i Røde Kors. De har vært på vandring i mange timer på vei tilbake fra bursdagsmarkering på den berømte Trolltunga. De er utslitte og gjennomvåte etter en lang dags marsj over det sleipe fjellet. I underkant av en time tidligere har de akkurat sett lyset fra hodelyktene til de frivillige Røde Kors og kan endelig slappe av. De er funnet.

Alarmen går – to timer tidligere

Det er onsdag kveld 28. september og klokken har passert ni. Fem turister har gått seg bort på tilbaketuren fra Trolltunga, og hjelpekorpsene i Odda kalles ut til aksjon. Aksjonsleder Bjørn Arild Fjeldsbø har samlet troppene på parkeringsplassen

De fem vennene fra India dokumenterte selv turen til Trolltunga. Her står de ved starten av turen. Foto: Maulik Kothari.

hvor fjellfolket legger ut på den 2 mil lange turen, som for vanlige folk kan ta åtte eller tolv timer. Innsatsleder fra politiet er tilstede med to betjenter samt 12 frivillige fra Røde Kors. De samles i ring rundt Bjørn Arild.

– Vi leter etter fem engelsktalende personer av uviss nasjonalitet som har ringt etter hjelp. De har kommet bort fra stien rundt 2 km merket.

Stemningen er lett og god. Dette har de frivillige gjort veldig mange ganger før. Vanvittige 38 ganger før i denne sesongen. De er veldig godt forberedt, og vet at det som oftest ender godt.

Søket er i gang

Den erfarne kaster et blikk på klokken og vurderer variablene. Sikt, vær, avstand, vind og terreng. Forholdene kan bli utfordrende.

– Nå er klokken ti men det er meldt et voldsomt uvær med 30 mm nedbør ved midnatt – vi må jobbe kjapt.

Han ser på skriveblokken sin og nærmest snakker til seg selv.

– Vi har fire mann på den ene firehjulingen, tre på den andre, og to-tre til som skal være med. Vi er godt hjulpen i dag.

Han ser opp og smiler. Kabalen gikk opp i dag også. Nok frivillige er på plass.

Et lag sendes ut for å lokalisere og geleide de savnede mot stien. Foto: Arild Blomkvist, Røde Kors.

Det endelige målet Trolltunga. **Foto:** Maulik Kothari.

Et lag sendes ut for å lokalisere og geleide de savnede mot stien. Lag 2 tar en litt annen vei for å fange dem opp om de plutselig endrer retning. I tillegg sendes en frivillig til observasjonspost ved dammen for å se etter lys i den beryktede Brakufsa, den bratte fjellsiden ned mot parkeringsplassen, i tilfelle turistene passerer letemannskapetene i mørket. Det har skjedd før.

– Dette er en liten aksjon og vi har rimelig god kontroll, sier Fjeldsbø,

Tror de har rotet seg bort

Innsatsleder fra politiet, Vidar Litle-Kalsøy er øverste myndighet og koordinerer aksjonen. De savnede kan ha flyttet på seg etter de var i kontakt med operasjonssentralen, og det kan skape mer forvirring enn nødvendig.

– Nå er de et sted mellom en og to km. Vi må ringe dem og be dem stanse og se etter firehjulingen. De tror de har rotet seg vekk, men hvis de leter litt så har de ikke det.

Han er oppgitt.

– Det er i samme område det skjer gang på gang.

Turisteksplosjon

De siste årene har antallet turister til Norge økt betraktelig, og Odda merker trykket. Sosiale medier flommer over av bilder av den spektakulære Trolltunga. Søker du på bildetjenesten Instagram finner du omtrent 50 000 bilder. Drømmen om å forevige seg selv på tuppen er stor for veldig mange. Enten med hendene i været, eller i mer utfordrende varianter. Håndstående, i lotus, i bunad eller naken. Og noen frir. Jakten på ville opplevelser og *likes* og hjerter i sosiale medier ser ikke ut til å ha noen ender. Maulik og vennene tok med egen bursdagskake.

Uerfarne turister

Svært mange av aksjonene kunne med små justeringer vært unngått. Dette er den 39. turen til Trolltunga, men totalt er de oppe i 70 aksjoner i området denne sesongen, og presset merkes. Litle Kalsøy fra politiet er nådeløs med turistene som kommer til Odda.

– Mange er ikke fjellvante. De forstår ikke konsekvensene av å gå turen og har ikke med riktig utstyr til tross for god info. De beregner ikke god nok tid og er for dårlig trent.

På denne dagen dokumenteres både gjennomsliktig festivalponcho, joggesko og pensko, tights og jeans.

Funnet

De frivillige beveger seg mot de savnede på baksiden av et vann i hver sin retning. Vinden har begynt å ta tak i trærne og det har begynt å dryppe litt mer fra himmelen. Maulik og vennene er kalde. Fukten trenger gjennom klærne inn til den kalde huden, som ikke er dekket med ullundertøy. De vet at hjelpen er underveis, og nå gjelder å gjøre det lettest mulig å bli funnet.

Så. Kl. 22.27. I mørket ser de lysglimt. Det er hodelykter. De er funnet. Det har gått tre kvarter siden de ringte, og kan endelig puste ut. Det spraker i radiosambandet. De savnede er påtruffet.

– De er ikke i stand til å ta vare på seg selv, men det er ikke behov for helsehjelp, sier en stemme.

Innsatsleder fra politiet og Bjørn Arild snakker sammen.

– De savnede rotet seg bort fra stien men kom seg tilbake og befinner seg 1,5 km fra her vi står nå. De er trøtte og slitne, og er iført dongeri og småsko. De blir nå geleidet ned av de frivillige, sier Bjørn Arild.

Politibetjenten har sett dette før.

– Dette er ganske vanlig. Mange velger å sette seg ned og venter på å bli reddet. Selv om de kan klare å komme seg ned for egen maskin, så velger de å bli sittende. De er slitne og har beregnet feil med tanke på tid, formen sin og bekleddning på fjellet.

Ikke en taxi-tjeneste

To firehjulinger triller inn på parkeringsplassen. Fem indiske turister stiger av, tolv timer etter de startet turen, og møter resten av letemannskapene. Det gikk bra i dag også. Politiet innleder med en prat i vennlig alvor og ber dem dele historien hjemme i India.

– Dere ville nok kommet ned for egen maskin, men burde hatt bedre klær og sko. Dersom det hadde vært kaldere, så hadde dere vært i ordentlig trøbbel.

Dere burde vært forberedt til å overnatte ute. Maulik og vennene lytter. Ser litt ned i bakken. På de møkkete skoene. Politibetjenten fortsetter.

– Dette er ikke en taxitjeneste, dette koster mye penger og vi gjør dette ofte. Sånn. Da kan dere gå.

De takker og unnskylder seg. Lettet over at det hele er over og endte godt.

– Dette var en lærepenge for oss, sier Maulik. Vi hadde gjort en del forarbeid, men ikke så mye om utstyr. Vi så for oss et flatere landskap og hadde derfor normale sko. Men vi hadde både med vann og mat. Og kake!

De tar opp en frysekake kjøpt på butikken fra sekken.

– Dette var fødselsdagen min. Planen var å spise kaken på «tunga» men det var så mye vind at vi nesten ikke kunne stå oppreist, og tiden løp fra oss så vi måtte snu.

Han mener stien kunne vært bedre merket, men er klar på hva han vil gjøre annerledes neste gang.

– Da kjøper jeg meg en lommelykt, gode tursko og vannrettet bukse og jakke.

– Å bli reddet på bursdagen sin er en helt ny type opplevelse. Vi var litt redde for hva konsekvensene av dette, men de var vennlige og hjalp oss.

Maulik og vennene hans hadde gruet seg til konsekvensene, men så ikke selv noen annen mulighet enn å ringe 112. Vel nede fra fjellet får de en høflig skjennepreken av politiet før de får gå.

Foto: Arild Blomkvist, Røde Kors.

Kaller alle gode krefter

Norske myndigheter sier at turisme er en av tingene vi skal leve av i årene som kommer. Rekordmange turister fra Norge og utlandet søker opplevelser i norsk natur, og dette vil mangedobles i årene som kommer. Langs hele kysten og i innlandet opplever lokalsamfunn en vekst i antall besøkende og dertil aktivitet i naturen.

Det store volumet bidrar naturlig nok til en økning i antall redningsaksjoner for alle aktører i redningstjenesten, både offentlige og frivillige. Turiststrømmen tvinger flere aktører til å tenke nytt, og vi må få på plass gode samarbeid om forebygging og sikkerhet mellom reiselivsnæring, myndigheter og redningstjenesten nasjonalt og lokalt. Røde Kors er bekymret for at liv kan gå tapt. Ressursene må finne hverandre, ikke bare når strømmen går eller flommen rammer lokalsamfunn, men også når liv står på spill som følge av ulykker og hendelser i norsk natur.

Lokalt samarbeid avgjørende

Lokalt samarbeid er nøkkelen for å få til gode og bærekraftige løsninger. Alle aktører, som reiselivsnæringen, myndigheter og redningstjenesten, må gå sammen for å finne bærekraftige løsninger for på imøtekomme behovet for sikker ferdsel i naturen. Det gjelder blant annet hvordan det er mulig å få til en turishytte med støtte fra myndighetene og turistnæringen, hvordan sikre god merking, utvikling av stier og trapper, nødbuer, belysning, dialog med tilreisende turister, og engasjere lokalbefolkningen i opplysningsarbeid.

Aktører i reiselivsnæringen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, og andre som har hovedinntekter basert på opplevelser i norsk natur bør bidra i

Innovasjon Norge, Miljødirektoratet, NHO Reiseliv og DNT avholdt et arbeidsmøte med lokale, regionale og nasjonale aktører for å diskutere sikkerhet og besøksforvaltning på populære naturattraksjoner. Røde Kors var til stede for å løfte viktigheten av god beredskap der alle aktører kjenner sitt ansvar.
Foto: Sara Kornberg Corneliusen, Røde Kors.

sikkerhetsarbeidet, herunder forebyggende tiltak som informasjon, kursing og merking.

Felles forum

I desember 2016 deltok Røde Kors på et arbeidsmøte for å diskutere sikkerhet og besøksforvaltning, populære naturattraksjoner, utvikling og tiltak med nasjonale, regionale og lokale aktører. Møtet var i regi av Innovasjon Norge, Miljødirektoratet, NHO Reiseliv og DNT. Dette vil nå bli et regelmessig forum for å diskutere utfordringene og mulighetene som økt turisme fører med seg. Røde Kors mener det er særlig viktig at alle aktører kjenner sitt ansvar for å sikre gode og trygge turopplevelser i Norge, og god ivaretagelse av den frivillige beredskapen.

Å formidle informasjon til utenlandske turister om norske forhold før de ankommer Norge er et nøkkeltiltak. Her må kommunene, reiselivsaktører, staten og beredskapsorganisasjonene jobbe sammen. Røde Kors støtter helhjertet opp under etableringen av forumet initiert av reiselivs- og turistnæringen og vil jobbe for at det resulterer i konkrete tiltak før sommerens turisttilstrømming.

Internasjonale turister

Over 80 prosent av turistene i Vest-Norge er norske eller europeiske. Men turister fra Asia er kraftig

overrepresentert blant fotturistene i Indre Hardanger og utgjør halvparten av de som må ha hjelp ned fra Trolltunga. Av de 42 redningsoppdragene på Trolltunga i 2016, dreide kun to av oppdragene seg om norske turister. Asiater er kraftig overrepresentert blant fotturistene som må reddes ut fra området ved Trolltunga.

En oppgave ved Handelshøyskolen BI¹ trekker fram asiatiske kulturtrekk og stolthet som viktige forklaringer, og at turister fra disse landene stoler mindre på offentlige informasjon enn andre. Det gir viktige pekepinner på hvordan målrettede informasjonstiltak bør innrettes.

Behov for midler og kompetanse

Det vil være viktig å få næringslivet til å engasjere seg for en styrket lokal beredskap. Næringslivspartnere til Røde Kors kan gjennom sine nettverk gi oppfordringer til frivillige om å verve seg. Det ligger mye og god kompetanse i det norske næringslivet som vil kunne styrke den lokale innsatsen i søk og redningsoppdrag.

Røde Kors ønsker å gi ros til Regjeringen Solberg for å ha bevilget én million kroner til de fire hjelpekorpsene tilknyttet Trolltunga, i etterkant av NRK Brennpunkt-dokumentaren «Alarm Trolltunga». Pengene vil komme svært godt med til innkjøp av utstyr, kompetanseheving og rekruttering av nye frivillige. Dessverre vil utfordringene tilsa at det vil kreve mer midler for å sikre en trygg natur for alle.

De frivillige redningsorganisasjonene opplever det som utfordrende å opprettholde kvalitet og omfang på kostnads-krevende redningsutstyr og opplæring. Til tross for bred politisk enighet om de frivilliges sentrale rolle i redningstjenesten, må de frivillige organisasjonene i stor grad finansiere dette gjennom egne inntektsgivende tiltak. Midlene går til fornying, vedlikehold og supplering av materiell og utstyr. Opplærings- og kurskostnader kommer i tillegg. Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF) anslår at behovet for medlemmene av FORF i dag ligger opp mot 65 millioner kroner. Derfor mener Røde Kors at støtten til den norske frivillige redningstjenesten over statsbudsjettet bør økes, for å styrke den frivillige redningstjenestens

kapasitet innen redning og beredskap i Norge.

I dag er det slik at frivillige kan risikere å bli trukket i lønn av arbeidsgiver når de må ut på oppdrag. Det er ofte vanskelig for frivillige redningsmannskaper å få fri fra arbeidsgiver når de må ut på gjentatte oppdrag. Da blir løsningen å bruke egne ferie- og avspaseringsdager, eller å bli trukket i lønn. Røde Kors utfordrer myndighetene til å finne løsninger for kompensasjon for lønn hos arbeidsgiver og dekke utgifter til personlig utstyr de frivillige bruker i søk og redningsaksjoner.

Innsikt

Sør-Trøndelag Røde Kors har gjennomført et pilotprosjekt for å kartlegge antall tjenestetimer utført av de frivillige i Sør-Trøndelag Hjelpekorps.

I løpet av 2016 har de 431 godkjente medlemmene utført 88 000 tjenestetimer (204 timer pr. år pr. medlem), verdt rundt 25 millioner kroner med en gjennomsnittlig timelønn (SSB).

Dersom dette regnestykket videreføres til 5 000 aktive hjelpekorpsere i hele landet, blir summen 1,1 millioner timer, verdt rundt 280 millioner kroner.

*MERK: Hovedtallet er basert på antall godkjente medlemmer i 2016. Det totale antallet aktive medlemmer ligger sannsynligvis høyere. I tillegg er det mange timer som ikke kommer med i beregning på grunn av manglende registrering. Det reelle tallet er dermed trolig høyere.

1. Seminaroppgaven er skrevet av Helene Sandbu Ryeng, sammen med politioverbetjent Inge Meløy, på masterutdanningen i sikkerhetsledelse ved Handelshøyskolen BI.

Bruk sunt fjellvett

Beredskap handler om å være forberedt. Når norske og internasjonale turister skal ferdes i norsk natur, er det også et individuelt ansvar å være så godt forberedt som mulig, slik at man hindrer uønskede hendelser.

For første gang på over 60 år er Fjellvettreglene oppdatert. De nye reglene gir mer ansvar til den enkelte og flytter fjellvettet fra ryggsekken til hodet. Fjellvettreglene er blitt et planleggingsverktøy som kan utgjøre forskjellen mellom liv og død.

Bruken av fjellet har endret seg stort siden 1950. Flere er ute, og flere både går og kjører brattere. Toppturer har blitt allemannseie. Behovet var stort for å revidere Fjellvettreglene for å sikre at de i både innhold og språk er relevante for dagens generasjon turfolk.

Derfor er planleggingsfasen mer vektlagt enn i de gamle Fjellvettreglene.

– Godt fjellvett handler ikke bare om hva du skal og ikke skal, men om å ha et bevisst forhold til naturen, valgene du tar og handlingene du gjør. Derfor er dagens Fjellvettregler lagt opp som en læringssirkel: Fra planlegging av turen i forkant til justering av planene underveis i turen, sier ekspedisjonsfarer Cecilie Skog som har, sammen med noen av landets mest erfarne folk innen friluftsliv og redning, revidert de gamle fjellvettreglene.

Godt fjellvett i påsken

I påsken 2016 var en liten økning i antall oppdrag fordi det var mye folk i fjellet, men det totale skadeantallet har gått noe ned. Det vitner om at folk tar sine forholdsregler. Landsrådsleder for hjelpekorpsset i Røde Kors, Ole Gladsø, roser folket

Bruken av fjellet har endret seg stort siden 1950-tallet. For første gang siden 1967 har Fjellvettreglene blitt oppdatert, for å sikre at de er relevante for dagens generasjon turfolk.

Foto: Røde Kors, Arkiv.

for godt fjellvett i påsken.

– Vi opplever at folk bevisst legger Fjellvettreglene inn i turplanleggingen, noe som er svært gledelig. Ved å aktivt bruke Fjellvettreglene unngår vi alvorlige hendelser, noe påsken 2016 viste. Vi håper folk fortsetter å bruke reglene året rundt, oppfordrer Gladsø.

Røde Kors understreker at ingen må være redd for å be om hjelp dersom uhellet først er ute.

Det er bedre å be om hjelp en gang for mye enn en gang for lite. Uhell kan skje alle, også om man er forberedt og har tatt forholdsregler.

Se de nye Fjellvettreglene her:

www.rodekors.no/fjellvett

Fra venstre: President i Røde Kors Sven Mollekleiv, energi- og vassdragssjef Per Sanderud, snøskredvarsler i NVE Markus Landrø og daværende justis- og beredskaps-minister Anders Anundsen. **Foto:** Glenn Thomas Nilsen, Røde Kors.

Gruppen med eksperter samlet i Nordmarka høsten 2015 for å utforme nye fjellvettregler. Fra venstre: Julia Fieler, Jørgen Moland, Cecilie Skog med dattera Vilja, Mats Hjelle, Bjørn Arild Fjeldsbø og Markus Landrø. **Foto:** Anne-Mari Planke, DNT.

Fjellskikk

Norges Vassdrag- og Energidirektorat (NVE) mottok Røde Kors sin Fjellskikkprisen påsken 2016 for driften av nettstedet www.varsom.no.

– Varslingstjenesten er med på å skape oppmerksomhet om sikkerhet i fjellet, både når det kommer til forebyggende arbeid og hvordan man skal forholde seg om man kommer ut for et snøskred.

Det sa president Sven Mollekleiv da han delte ut prisen på Golsfjellet i påsken. Den drives i samarbeid med Statens vegvesen, Meteorologisk institutt og Jernbaneverket. Daværende justis- og beredskapsminister Anders Anundsen var med på utdelingen i forbindelse med et besøk til Røde Kors' informasjonssentral på Gol for å møte redningsorganisasjonene som gjør friluftslivet tryggere.

– Var aldri i tvil om at vi skulle ringe etter hjelp

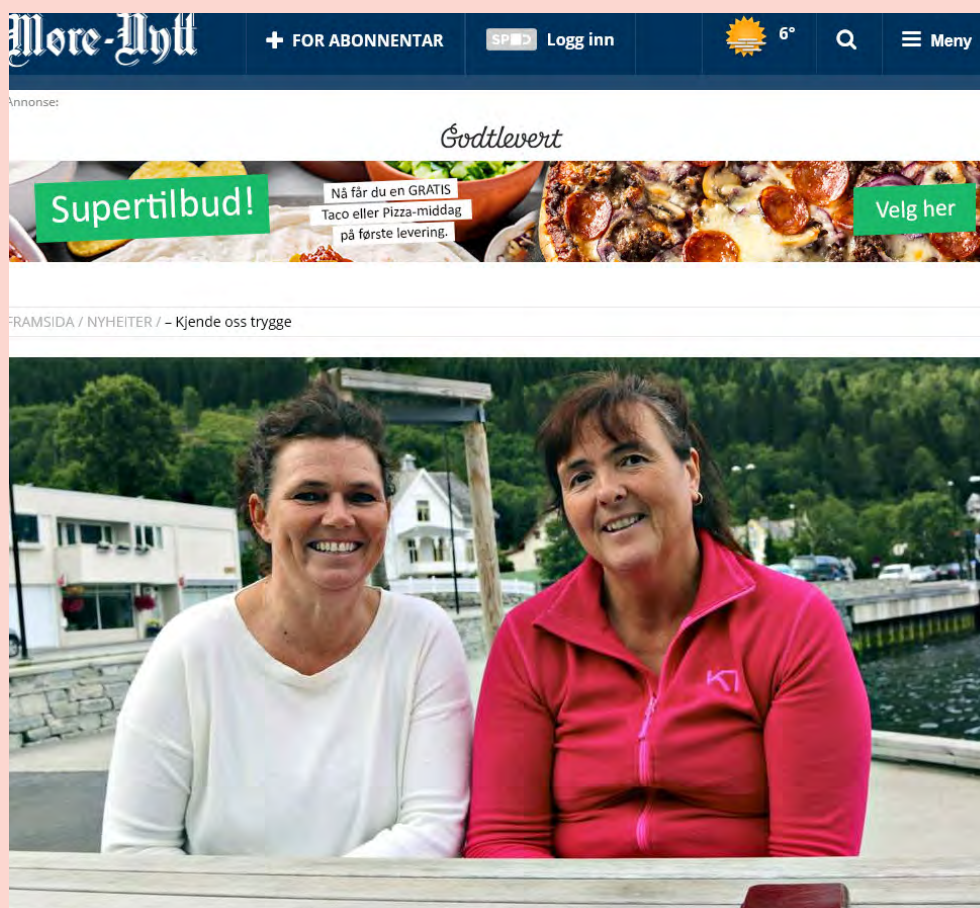
En ettermiddag i august fikk Ørsta Røde Kors en telefon fra Hovedredningsentralen og politiet.

Det var beskjed om at to kvinner hadde satt seg fast på en fjellhulle mellom Kvistaddalen og Otolhornet i Møre og Romsdal. Bodil Skare og Heidi Kolås Skjelle hadde tatt en annen rute enn resten av reisefølget, men forstod etter hvert at de hverken kom seg lenger opp den bratte fjellskrenten, og at det å gå ned var enda vanskeligere.

De forteller til Mørenytt at de møtte et svært profesjonelt apparat og at de kjent seg trygge hele tiden.

Etter å ha ventet syv timer på fjellhylla, kom redningsmannskapene. De ble festet i tau og firet ned på trygg grunn.

– Vi er svært takknemlige for at vi har et så godt og profesjonelt hjelpekorps, forteller de to, som slettes ikke var i tvil om at de skulle ringe etter hjelp.

Turvanninnene Heidi Kolås Skjelle (t.v.) og Bodil Skare ble reddet ned fra fjellet av Røde Kors-frivillige i Ørsta Røde Kors.

Foto: Faksimile Møre-Nytt (10.08.16)

Andre utvalgte hendelser

I tillegg til en kraftig økning i antall søk og redningsoppdrag, var beredskapsåret 2016 preget av flere større og mindre hendelser som satte lokalsamfunn, frivillige og myndigheter på prøve. Under presenteres et utvalg hendelser og tendenser.

Helikopterulykken på Turøy

Den 24. april 2016 styret et helikopter på Turøy i Hordaland. Om bord var 13 mennesker på vei hjem fra Gullfaks-feltet i Nordsjøen. Alle mistet livet. Hjelpekorpsere fra Røde Kors deltok i søket etter de savnede.

I sin interne granskningsrapport identifiserer Statoil en rekke tiltak for å bedre helikoptersikkerheten, blant annet å jobbe frem bedre løsninger for samhandling mellom de involverte partene. Rapporten anbefaler at Statoil avholder flere beredskapsøvelser sammen med samarbeidspartnere for å bedre samhandlingen ved hendelser.

Brann på asylmottak i Rjukan

Mandheimen asylmottak i Rjukan i Telemark gikk opp i flammer den nestsiste dagen i året. Rjukan og Tinn Røde Kors rykket ut etter melding fra politiet kl. 23.07 som ber dem om å bistå med evakuering. 70 personer ble evakuert fra mottaket og tolv nabohus. De evakuerte blir flyttet til et nærliggende evakueringssenter, og Røde Kors-frivillige bidrar med psykososial støtte og tilstedeværelse. Etter hvert blir en del av beboerne på asylmottaket flyttet til det lokale Røde Kors-huset for natten. Røde Kors-frivillige blir også bedt om å starte patrulje i bebyggelsen østover fra brannen, for å slukke glør i hager og nærliggende områder. De setter også opp sperringer og tilrettelegger for en stigebil som har ankommet fra Kongsberg.

Heldigvis var det ingen menneskeliv som gikk tapt i brannen, men det verneverdige bygget ble

totalskadet. Lokalsamfunnet roses for sin innsats etter brannen, og både lokale innbyggere og hyttefolk på Gaustablikk kom med klær og toalettartikler i dagene etter brannen, meldte NRK. De 46 beboerne på asylmottaket mistet nemlig alt de hadde. Totalt bidro 23 mannskaper fra Rjukan og Tinn Røde Kors i arbeidet, i tillegg til innsats fra brannvesenet, politiet, helsevesenet, Tinn kommune og Sivilforsvaret.

30. desember står Mandheimen asylmottak i Rjukan i flammer. Røde Kors blir utkalt for å bistå med evakuering og slokking av glør. Foto: Rjukan og Tinn Røde Kors.

På bestilling fra brannvesenet satt Røde Kors-frivillige på kort tid opp et telt for slitne brannmannskaper, oppvarmet, bemannet og møblert.
Foto: Bømlo Røde Kors.

Strømbrudd i Lardal

Høsten 2016 var det langvarig linjebrydd i Lardal i Vestfold, i forbindelse med stort snøfall. Noen steder varte strømbruddet i 51 timer. Det førte til vannforsyningen sviktet og at nødnettet koblet ut. Vestfold Røde Kors bidro med personell og beltegående kjøretøy for å transportere mannskaper inn i terrenget for å utbedre skadene.

Ferjebrann på Bømlo

Lørdag morgen 29. oktober tok det fyr på fergen MF Strand som lå til kai i Rubbestadneset på Bømlo i Hordaland for vedlikehold. I løpet av minutter var fergen overtent. Med store mengder spillolje, drivstofftanker og eksplosive gasser i umiddelbar nærhet var det stor risiko for at situasjonen skulle øke i omfang. Et evakueringsvarsel ble sendt til 1 300 innbyggere i området pr. SMS med beskjed om å evakuere til Bømlohallen. Bømlo Røde Kors var på plass på evakueringsstedet for å se hva de kunne bistå med. Etter kort tid var rundt 423 personer, store og små, fra Rubbestadneset registrert i Bømlohallen. Her var det aktiviteter for barn, sofaer til eldre, matservering og kontinuerlig strøm av kaffe til alle sammen. Bømlo Røde Kors fikk i oppgave å transportere evakuerte, hente viktige

personlige ting hjemme hos evakuerte, registrere personer med luftveisutfordringer, betjene sentralbordet, skaffe ulltepper og forberede seg på å overta driften av hele evakueringsplassen dersom situasjonen ble langvarig. På ettermiddagen satt Bømlo Røde Kors opp et forpleiningsområde for brannvesenets mannskaper, i form av et telt med lys, varme, bemanning og områdebelysning. Totalt hadde Bømlo Røde Kors 19 mannskap i aktivitet med totalt ca. 1 130 frivillige timer.

Psykososial førstehjelp for asylsøkere ved Storskog

I midten av januar 2016 begynte norske myndigheter å deportere asylsøkere tilbake til Russland. I denne perioden bodde det flere hundre flyktninger, hvorav mange barnefamilier i Vestleiren. På bakgrunn av blant annet den uklare politiske situasjonen knyttet til uttransporteringen ble mange asylsøkere sittende i leiren på ubestemt tid. Røde Kors bidro her aktivt med psykososial førstehjelp. Under ledelse av Sør-Varanger Røde Kors ble det etablert særskilte team av Røde Korsmannskaper med relevant språk, kultur- og krisekompetanse for psykososial bistand inne i leiren.

Villere vær utfordrer den lokale beredskapen

Klimaendringene skaper nye utfordringer, internasjonalt, nasjonalt og lokalt. Endringene i klimaet vil føre til mer ekstremvær i Norge, og øke risikoen for mer flom, skred, tørke og økt fare for skogbrann. Når været blir våtere og villere, krever det økt fokus på beredskap i kommunene.

Meteorologisk institutt oppsummerer væråret 2016 i Norge ved å vise til nye nedbørsrekorder og uvanlige tropenetter i nord, og en nasjonal årsmiddeltemperatur som lå 1,5 grader over normalen. Det ble en rekordvåt sommer på Vestlandet, og der har det aldri før vært målt så mye nedbør i juli og august som i fjor. På Svalbard fikk man tidenes varmeste og våteste år. Varmerekordene er hyppigere, mens kulderecordene kommer sjeldnere.

Både under ekstremværet Tor i slutten av januar og ekstremværet Urd i romjulen var Røde Kors-foreninger i høynet beredskap. Selv om ikke redningsmannskapene ble kalt ut for å bistå i krisehåndteringen, er det avgjørende at det finnes frivillige i beredskap som står klare for å rykke ut dersom det skulle bli behov. Når vi vet at klimaet er i endring og at det vil føre til mer nedbør og flom, samt økt fare for skred og ras, er det avgjørende at den lokale beredskapen er rustet til å håndtere

disse utfordringene i nær framtid. Mobilisering av lokal frivillig beredskap kan redde liv.

Røde Kors har løftet behovene for en styrket lokal beredskap i flere rapporter: Felles beredskap – Felles ansvar (2014, 2015 og 2016). Rapportene viser at selv om det gjøres mye godt arbeid lokalt, er det lokale samarbeidet mange steder ikke godt nok.

Den kommunale beredskapsplikten forplikter kommunen til å gjøre risiko- og sårbarhetsanalyser og planlegge for å håndtere uønskede hendelser. Frivillige beredskapsorganisasjoner kan hjelpe til både med forebygging og håndtering, samt bidra med mannskap, kompetanse og utstyr. Frivillige beredskapsvakter kan bidra med enkel førstehjelp, informasjonsformidling til evakuerte eller transportoppdrag ved krisesituasjoner.

Samarbeidsavtaler om beredskap mellom norske kommuner og frivillige beredskapsorganisasjoner er et verktøy for å styrke samhandling mellom ressurser lokalt. Samarbeidsavtaler kan gi oversikt, forutsigbarhet, flere øvelser og læring. Å gjennomføre flere realistiske beredskapsøvelser der både nødetatene og de frivillige beredskapsorganisasjonene deltar er viktig.

Et klima i endring vil føre til mer nedbør og flom, samt økt fare for skred og ras. **Foto:** Maren Løken, Rendalen Røde Kors.

Førstehjelpskunnskap

Norge er et langstrakt land med spredt befolkning. Med store avstander og begrensede ressurser er sjansen stor for at du eller en av dine nærmeste er først på et skadested. Da teller hvert sekund.

Derfor er det så viktig at hver og en av oss har grunnleggende ferdigheter i å redde liv, og at vi sammen bidrar aktivt til god beredskap i hvert vårt lokalsamfunn. Jo flere som tar et individuelt ansvar og forbereder seg på uforutsette hendelser, desto bedre vil vi som samfunn være rustet når uønskede hendelser skjer.

En undersøkelse fra august 2016, utført av TNS Gallup på oppdrag fra Røde Kors², viser at det er et stort behov for mer kunnskap blant befolkningen om hvordan man håndterer en uønsket hendelse. 91 prosent av de spurte svarte at de vet hva de skal gjøre dersom noen faller om på gaten og trenger førstehjelp. Samtidig oppgir 57 prosent at de ikke har vært på førstehjelpskurs de siste to årene. Førstehjelpskunnskap er ferskvare som krever jevnlig vedlikehold, og det kan dermed se ut som folk overvurderer sin evne til å hjelpe og at det er et sprik mellom rapportert handlekraft og faktisk kunnskap. Røde Kors' førstehjelpsundersøkelse fra 2015 viser at over halvparten av oss er usikre på hva vi skal gjøre i en slik situasjon og 76 prosent vil ikke gjøre noe i frykt for å gjøre noe feil.

I sine høringsinnspill til Stortingsmeldingen «Først og Fremst» om den akuttmedisinske kjeden utenfor sykehus, fremhevet Røde Kors at frivilligheten må inn i samarbeidsavtaler med helseforetak og kommuner for å øke den generelle helseberedskapen, at førstehjelpsopplæring må tilbys alle, og at det bør legges til rette for et nasjonalt hjertestarterregister.

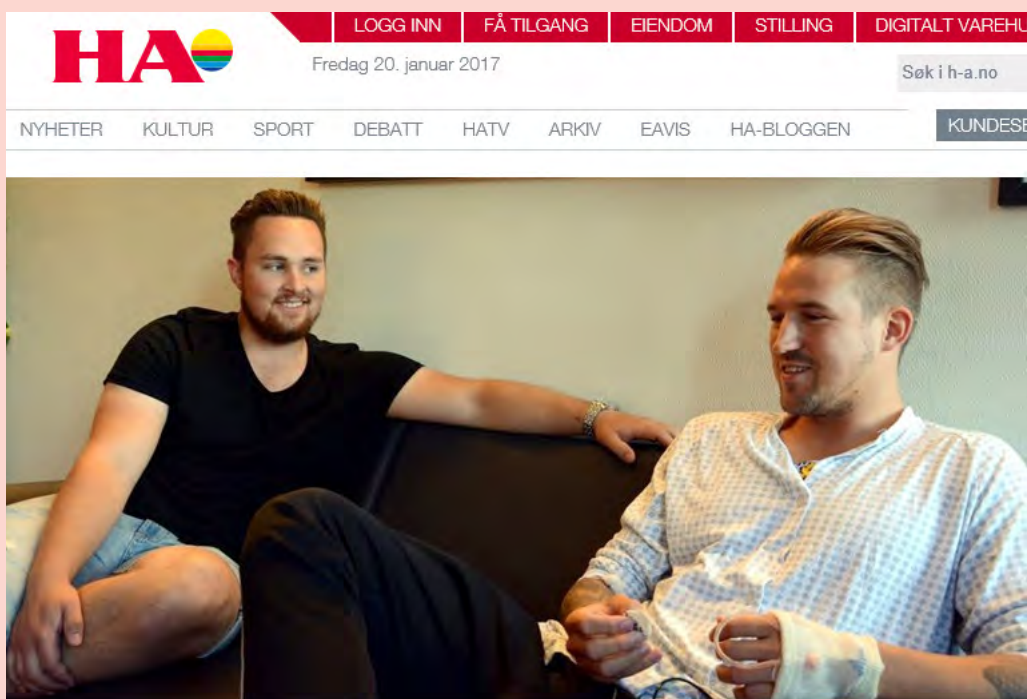
Ferdigheter i grunnleggende førstehjelp kan redde liv (illustrasjonsbilde). Foto: Olav A. Saltbones, Røde Kors.

². Undersøkelsen var en del av rapporten «Felles beredskap, Felles ansvar III» som ble lansert under Arendalsuka 2016. Den er tilgjengelig på Røde Kors sine nettsider.

Reddet et liv med førstehjelp

Morten Granhaug segnet om på fotballbanen under en femte-divisjonskamp for Nordbygda. Den 30 år gamle mannen fikk hjertestans. Heldigvis var lagkamerat og Røde Kors-frivillig Martin Skjæraasen til stede. Skjæraasen skjønte fort at det var alvor, og satte i gang med hjerte- og lungeredning. En situasjon som kunne fått fatale konsekvenser, ble reddet av snarrådig handling og god kjennskap til førstehjelp.

Til Hamar Arbeiderblad sier Granhaugen at det var veldig godt at det var en med førstehjelpserfaring fra Røde Kors der. Nå etterlyser fotballklubben bedre opplæring i førstehjelp for alle involverte i breddeidretten.

Morten Granhaug (høyre), fikk hjertestans under en femtedivisjons-kamp mellom Nordbygda og Sørskogbygda. Heldigvis for ham var lagkamerat og Røde Kors-frivillig Martin Skjæraasen til stede og reddet livet hans.

Faksimile: Hamar Arbeiderblad (22.06.16).

Økt fokus på personlig beredskap

Med rapporten «Felles beredskap – Felles ansvar III» (2016), satt Røde Kors fokus på personlig beredskap. Det handler om å sørge for at personer er mentalt, fysisk og materielt forberedt på en uønsket hendelse, og om å heve den livreddende kompetansen i befolkningen.

I en undersøkelse i forbindelse med rapporten oppgir 81 prosent av de spurte at de har nok vann, mat og alternativ varmekilde til å klare seg på egen hånd hjemme i to døgn dersom en krise inntreffer. Allikevel viser tall fra SSB at det er flere som vil ha utfordringer dersom strømmen blir borte i to døgn eller mer. 28 prosent av husholdningene har ingen

annen oppvarmingskilde enn strøm³. Videre viser undersøkelsen at det er et stort behov for å opplyse befolkningen om hvor de skal søke informasjon ved en krise. Ingen av de spurte oppga DSBs nettportal kriseinfo.no som et sted de vil søke informasjon ved en katastrofe.

Våren 2017 vil Røde Kors sette ytterligere fokus på viktigheten av personlig beredskap gjennom den årlige 8. mai-kampanjen. På neste side har vi samlet en rekke anbefalinger til befolkningen. Det handler om å ha oppdaterte førstehjelpskunnskaper, å være forberedt i tilfelle en krise inntreffer og ha jevnlig brannøvelser.

3. Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2015. SSB.

Anbefalinger til befolkningen for styrket personlig beredskap

- Forbered deg på en krise. Ha vann, mat og alternativ varmekilde til to dager hjemme.
- Ved strømbrudd: Ha oppvarmings-alternativer til strøm. DSB anbefaler alltid å ha noen liter vann lagret i tilfelle strømbruddet stanser vannforsyningen. Oppbevar lommelykter på et fast og tilgjengelig sted, i tillegg til ekstra lyspærer og batterier, samt stearinlys og eventuelt oljelamper med ekstra lampeolje.
- Anbefalt reservelager i tilfelle strømbrudd, større ulykker eller krise, ifølge DBS: drikkevann, tørrmat, radio med batterier, lommelykt, stearinlys, fyrstikker, ved, førstehjelpsutstyr og kokeapparat som går på gass eller rødsprit.
- Ta et førstehjelpskurs. Øv og repeter. Flest mulig bør kunne livreddende førstehjelp og holde kunnskapen ved like med oppfriskningskurs annethvert år.
- Ved krise: Benytt deg av kriseinfo.no, som samler all viktig informasjon fra myndighetene.
- Gjennomfør brannøvelse hjemme hos deg selv så alle kjenner til rømningsveier, slukkeutstyr og varsling, og sjekk røykvarslere jevnlig.
- Ha førstehjelpsutstyr tilgjengelig hjemme, i bilen og i sekken på tur.
- Bruk Fjellvettreglene når du ferdes på fjellet og Sjøvettreglene når du er ved sjøen.
- Registrer deg som blodgiver på www.giblod.no.
- 1-1-0 (brann), 1-1-2 (politi) og 1-1-3 (ambulans) er nødnumrene alle må kunne.
- Følg myndighetenes vaksineråd og beskytt deg mot sykdommer både i Norge og på reise.
- Sjekk www.varsom.no for oppdaterte varsler om skred og flom og www.sikkerhverdag.no for tips til forebygging i hjemmet.

Selvhjelpsråd for voksne og barn ved kriser

En krise rammer både den enkelte og familien. Hendelsen kan ta så stor plass hos den rammede at resten av familien kommer i annen rekke. Økt bekymring og engstelse kan føre til at vante roller og væremåter snus på hodet. Det er derfor viktig å gi støtte til hele familien.

Dette kan voksne/foresatte gjøre for seg selv

- Anerkjenn følelser, de forsvinner ikke selv om du ignorerer dem.
- Gi deg selv tid til å være trist og heles, hold fast på at du kommer igjennom dette.
- Respekter at mennesker håndterer kriser forskjellig, også dine nærmeste.
- Finn ut hva du kan gjøre noe med og ikke. Ha fokus på det du kan påvirke, det vil redusere stress.
- Ta kontakt med støttende familie og venner, ved behov be om støtte hos hjelpeapparatet.
- Vær bevisst på at barn påvirkes av hvordan du forsøker å løse krisen. Barn lærer mestringsmåter gjennom å se hvordan du håndterer situasjonen og deg selv.
- Selv om du er fortvilet trenger barn å vite at du er den voksne og at du er der for dem.
- Ta deg tid til å slappe av og ta vare på deg selv.

Dette kan voksne/foresatte gjøre for barna

- Ta kontroll på situasjonen. Da vil barna føle seg tryggere og roligere.
- Snakk med barna om det som skjer, selv om det er vanskelig.
- Ro ned deg selv før du forteller barn om hendelsen, og husk å forsikre om at dere vil komme igjennom dette.

- Fortell nok til at barna forstår det som har skjedd. Spør om det er noe mer de vil vite, men unngå å gi voldsomme detaljer de ikke trenger.
- Gjør det enkelt og bruk ord barn forstår. Si heller at noen er «død» enn «borte».
- Barn kan trenge å høre selv enkle ting mange ganger.
- Ikke vær redd for å si at det er noe du ikke vet.
- Legg til rette for at barn kan vise følelser til deg og andre i familien.
- Gi barn tid og rom til å uttrykke følelser gjennom å: leke, tegne, skrive eller fortelle historier. Barn som er sinte kan roe seg gjennom energisk lek.
- La barna være sammen med familie og venner som kan støtte dem.
- Det er OK at barna ser at du er fortvilet, men prøv å ikke få panikk. Snakk om følelsene dine og forsikre barn om at du jobber med å håndtere krisen.
- Fortell barna at du ikke forventer at de skal passe på deg, få deg til å føle deg bedre eller løse vanskene.
- Bruk ekstra tid på å legge små barn. Nattlys kan hjelpe mørkeredde.
- Sett av tid til å gjøre hyggelige ting sammen.
- Vær tålmodig med barnets oppførsel.
- Begrens barnets mulighet til å se bilder av ulykker og katastrofer i media. Hvis de skal se dette – vær der og snakk med dem.
- La barn få nok å spise, være aktive og hvile masse.

Utarbeidet for Røde Kors i januar 2017 av Regionalt ressurscenter om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging øst (RVTS Øst).

Anbefalinger for framtidens beredskap

Myndigheter, frivilligheten og befolkningen har et felles ansvar for at Norge er forberedt på uønskede hendelser.

2016 satte beredskapen på prøve på flere måter.

Vi oppsummerer året med følgende anbefalinger:

- Det er behov for bedre samarbeid mellom beredskapsorganisasjoner, reiselivsnæringen og myndighetene for å sikre trygg ferdsel i norsk natur.
- Alle aktører har et ansvar for å jobbe sammen for å sikre trygg ferdsel i norsk natur. Bevisstgjøring og avklaring rundt denne rollefordelingen bør styrkes.
- Det er behov for bedre informasjonsformidling til særlig utenlandske turister som skal oppleve den norske naturen.
- Andre tiltak som bedre oppmerking av turstier, flere nødbuer og flere guidede turer bør vurderes.
- Det bør opprettes et sentralt fond hvor private arbeidsgivere kan søke om lønnskompensasjon for sine ansatte som har deltatt i søk og redningsaksjoner.
- Rekruttering av frivillige med relevant erfaring til søk og redning må økes.
- Øke støtten til Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF) for å sikre økt rekruttering, utstyr, kursing og øvelser for å ivareta en landsdekkende beredskap.
- Arbeidet med å inngå samarbeidsavtaler mellom kommunene og frivillige beredskapsaktører bør fortsette.
- Frivillige beredskapsorganisasjoner må delta på flere realistiske beredskapsøvelser sammen med offentlige myndigheter og andre relevante aktører.
- Det bør etableres flere insentiver for å øke kommunenes øvingsfrekvens, blant annet gjennom å opprette en sentral pott som kommuner kan søke på for å dekke kostandene ved beredskapsøvelser.
- Ekstremvær og klimaendringer gir økte beredskapsutfordringer. Beredskapskompetanse på ledernivå i kommunene og de frivillige beredskapsorganisasjonene er viktig. Det er avgjørende å sette krisestab tidlig.
- Røde Kors må styrke arbeidet med å gi informasjon om personlig beredskap og hva den enkelte selv kan gjøre før, under og etter en beredskapssituasjon.
- Kurs i grunnleggende førstehjelp og psykososial førstehjelp er viktige livreddende tiltak. Skolen, næringslivet og idretten bør være med på en fellesdugnad for å sikre
- Fortsatt fokus på god opplæring av alle som ønsker å bli frivillige i Røde Kors.

Frampek for 2017

Verden henger stadig tettere sammen.

Økt turismetilstrømning i norsk natur utfordrer lokale redningsmannskap. Klimaendringene fører til mer ekstremvær og utfordrer den lokale og nasjonale beredskapen i Norge. Den globale migrasjons- og flyktningkrisen er på ingen måte over, og vil etter all sannsynlighet legge press på myndighetenes og befolkningens mottaksevne i tiden framover.

Samtidig blir behovet for at hver og en av oss tar et større ansvar for vår egen sikkerhet og beredskap større. Under har vi oppsummert noen av de viktigste frampekene for beredskapsåret 2017.

Fortsatt stort trykk på turistmål

Ingenting tyder på at 2017 vil bli et roligere år for turisttilstrømningen til Norge. Det vil bety at det mest sannsynlig vil være et høyt trykk på frivillige redningsmannskaper. Derfor oppfordrer Røde Kors til et styrket samarbeid mellom de ulike aktørene for å sikre at det settes inn tiltak for å hindre alvorlige ulykker og utmattede hjelpekorps. Reiselivsnæringen, kommunene, staten og de frivillige beredskapsorganisasjonene må kjenne sin besøkelsestid og iverksette tiltak for å hindre fare for liv og helse i den norske naturen. Bedre informasjonsformidling til internasjonale turister, bedre skilting og oppmerking av stier og flere guidede turer og nødbuer er blant tiltakene som bør iverksettes.

Samtidig utfordrer Røde Kors myndighetene til å finne løsninger slik at:

- det kompenseres for lønn hos arbeidsgiver til frivillig søk og redningsmannskap
- det gis økt tilskudd til den frivillige redningstjenesten (FORF) for å styrke deres mulighet til kompetanseheving og innkjøp av nødvendig redningsutstyr
- og at det opprettes en pott med sentrale midler som kommunene kan søke på for å stimulere til at det arrangeres flere relevante beredskapsøvelser som frivillige beredskapsorganisasjoner kan delta i.

Mer ekstremvær, flom og skred

Et klima i endring kan gi flere og mer alvorlige naturhendelser i Norge, som flom, skred og ekstremvær. De unormale høye temperaturene på Svalbard gir en pekepinn på hva Fastlands-Norge må forvente å håndtere i årene framover. Det er avgjørende at hver kommune kjenner sin beredskapsplikt og prioriterer beredskapsarbeid. Risiko- og sårbarhetsanalyser må være oppdaterte og reelle. Gode rutiner og planlegging er nøkkelen for å minimere risiko og skadeomfang. Tett samarbeid med frivillige beredskapsorganisasjoner er et viktig element for å lykkes.

Førstehjelpskunnskap

Vi har alle et ansvar for å tenke gjennom vår egen personlig beredskap. Ofte vil det være helt vanlige folk som først ankommer et ulykkessted, som må trå til i lokalsamfunnet under en uønsket hendelse, som må iverksette førstehjelp på noen rundt seg. Førstehjelpsopplæring bør være en livslang læringsprosess der skolevesenet, partene i arbeidslivet og idretten er med på dugnaden. Psykososial førstehjelp kan sikre bedre ivaretagelse av mennesker som er direkte eller indirekte rammet av en hendelse.

Helhetlig beredskapstankegang

En flom, et langvarig bortfall av strømforsyning, en alvorlig gassseksplosjon eller et terroranslag kan ikke håndteres innenfor en sektor alene, eller på et enkelt nivå i forvaltningen. Arbeidet krever koordinering og et godt samvirke på tvers av sektorgrenser og mellom myndigheter på lokalt, regionalt og sentralt nivå.

Røde Kors-frivillige står på dag og natt for å redde liv. Vår mest sentrale erfaring er at godt lokalt samarbeid, flere øvelser og bedre rutiner bidrar til å redde liv og lindre lidelser. **Foto:** Marius N. Kristoffersen.

